

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Έτησια περιοδική έκδοση
Όργανο του Όμιλου Νεοελληνικών Μελετών

ΤΟΜΟΣ 3
2023-2024

Αλέξιου Γ. Κ. Σαββίδη, *Ο μεσαιωνικός Ελληνισμός του Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου. Μία βιβλιογραφική επισκόπηση από τον Παπαρρηγόπουλο στον Βακαλόπουλο*. Ανάπτυπο από το φιλολογικό περιοδικό *Παρνασσός*, τ. 59 (2023), σσ. 197-247, εκδ Ηρόδοτος, σσ. 256.

Ο συγγραφέας του μελετήματος αυτού είναι ομότιμος καθηγητής της Βυζαντινής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και σε αυτόν η επιστήμη οφείλει πλήθος βιβλίων και μελετημάτων που φώτισαν μορφές και θέματα της ιστορικής περιόδου που θεραπεύει κι όχι μόνο αυτής. Γνώρισμα όλων των μελετών του είναι η εξάντληση της έρευνας των πηγών και βοηθημάτων, πράγμα που αποτελεί οδηγό για τους φοιτητές και τους νέους επιστήμονες παρακινώντας τους να κοπιάζουν περισσότερο για τη σύνθεση των δικών τους εργασιών και να μην τρέπονται «πρὸς τὰ έτοιμα». Το χαρακτηριστικό αυτό της επιστημονικής συγκρότησης του Σαββίδη παρατηρούμε και στο ανά χείρας μελέτημα.

Ο Κων. Παπαρρηγόπουλος είναι ο μεγαλύτερος ιστορικός του Ελληνισμού κατά τον 19^ο αιώνα, αλλά το μνημειώδες έργο του *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* εξακολουθεί να επηρεάζει την ελληνική ιστορική σκέψη μέχρι και σήμερα, τόσο για την απαράμιλλη γλωσσική του μορφή, όσο και για τις ερμηνείες που επούβαλε για ακανθώδη ιστορικά ζητήματα που ακόμη απασχολούν τους ημέτερους ιστοριολόγους. Το σημαντικότερο από τα τελευταία είναι η αριστοτεχνική σύνδεση των τριών περιόδων της ελληνικής ιστορίας (αρχαίας, μεσαιωνικής και νεότερης) και η διατύπωση της θεωρίας για την ιστορική συνέχεια του Ελληνισμού. Σε μια εποχή, κατά την οποία επηρέαζαν σε κάποιο βαθμό οι απόψεις των Διαφωτιστών και κυρίως του Κοραή για τον εξοβελισμό της βυζαντινής περιόδου από την ιστορία των Ελλήνων, ο Παπαρρηγόπουλος επέτυχε να γεφυρώσει αυτό το χάσμα. Κι αυτό είχε σοβαρές επιδράσεις όχι μόνο στην ιστοριογραφία αλλά και στην πολιτική και την ιδεολογία. Μόνο που στις τελευταίες δεκαετίες, μετά τη γεγομένη μεταπολίτευση, η ξένης έμπνευσης και επιρροής δημιουργηθείσα εθνοαποδομητική σχολή, που επέδρασε σε αρκετούς επιστήμονες και -το χειρότερο- σε πανεπιστημιακούς διδασκάλους (κυρίως κοινωνιολόγους και οικονομολόγους), προσπάθησε να μειώσει ή ν' ανατρέψει το κύρος της θεωρίας του Παπαρρηγόπουλου και των μετεγενέστερων ιστορικών που ακολουθούσαν τη θεωρία του. Να όμως που ήλθε η ίδια η ζωή και οι παγκόσμιες εξελίξεις να γκρεμίσουν το ψεύτικο οικοδόμημα, που προσπάθησαν οι μεταμοντέρνοι να κτίσουν, και να αποκαταστήσουν τον μεγάλο μας ιστορικό στο υψηλό του βάθος. Σε αυτό συμβάλλει και η παρούσα εργασία του Σαββίδη, η οποία δεν είναι απλώς μία «βιβλιογραφική επισκόπηση», όπως μετριοφρόνως αναφέρεται στο τίτλο, αλλά η απαραίτητη προσέγγιση στη ζωή και το έργο του Παπαρρηγόπουλου που τόσο έλειπε από τη σύγχρονη ιστορική μας βιβλιογραφία. Και αυτό το λέμε χωρίς να υποτιμούμε παλαιότερες συγγραφικές προσπάθειες, όπως αυτή του Κ. Θ. Δημαρά.

Νομίζουμε ότι οι νεότεροι θεράποντες της ιστορίας όχι μόνο δεν πρέπει να αγνοήσουν, αλλά οφείλουν να μελετήσουν εμβριθώς την *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* στη γλώσσα που πρωτογράφηκε και όχι στη γελοία απλοποιημένη (=μεταγλωττισμένη) μορφή που έχει εκδοθεί τις τελευταίες δεκαετίες για εμπορικούς λόγους. Και να έχουν πάντοτε ως απαραίτητο και διαφωτιστικό συνέκδημο το βιβλίο του καθηγητή Σαββίδη, ο οποίος απέδειξε ότι δεν είναι μόνο ένας επιστήμονας άξιος του ονόματος αυτού, αλλά και ένας δίκαιος όσο και αυστηρός τιμητής αυτών που για διάφορους -και όχι βέβαια τιμητικούς λόγους- δεν σέβονται την πάτριο ιστορία ούτε πρωτίστως τον εαυτό τους.

Αθανάσιος Θ. Φωτόπουλος